

Marius Povilas Šaulauskas
**Vilniaus universiteto savastis:
įvairovės vienis ar vienių įvairovė?**

Vilnius 2012, sausis

Iš Vilniaus Universiteto Statuto projekto:

Universiteto misija – iš praeities kylanti, dabarties iššūkių skatinama ir ateities kartoms perduodama priedermė stiprinti Lietuvos ir pasaulio pažintines ir kūrybines galias, puoselėti akademines bei kitas dvasines ir socialines vertybes, ugdyti aktyvius ir atsakingus piliečius ir visuomenės lyderius

[NB! Misijoje nekeliamas tikslas ugdyti uolų ir miklų "žmogiškąjį resursą" (plataus ar siauro profilio specialistus) darbo rinkai]

1. Pagrindinis „bendrojo universitetinio lavinimo“ (BUL) klausimas: kas yra universitetinis išsilavinimas? Arba VU teikiamas išsilavinimas elitinis (universalus), arba profanuotas (profesinis). Ir aukso vidurio čia nėra: jo besivaikydami galiausiai įliesime tik šaukštą deguto į medaus amforą.

NB! Elitinis ir profesinis – ir sinonimika; profanuotas ir profesinis – ir antonimika!

NŪDIENOS SAVOKŲ PYNĖS. Dabartis įveiklina ateitį praeitimi: sekuliarizacija ir demokratizacija kyla iš profanacijos kaip su-pa-prastinimo – iš “nušventovavimo” ir “išelitinimo” kaip “sukasdieninimo”, “supraktinimo”, “įbuitinimo” {OED: **profession** 12c., “vows taken upon entering a religious order,” from *professionem* “public declaration,” from *professus*, of *profitieri* “declare openly,” from *pro-* “forth” + *fateri* “acknowledge, confess.” **Professional** is first recorded 1747 with sense of “pertaining to a profession;” **1884 as opposite of amateur**. As a noun, it is attested from 1811. **Professionalism** is from 1856. **Profane**, a. (n.) in med.L. also *prophān-us*, lit. ‘before (i.e. outside) the temple’, hence ‘not sacred, common’; also, ‘impious’}.

THEORIA. Trys žinojimo lytys (episteminės kompetencijos):

Know HOW: *techne* - “išmani” gamyba, demokratizuoti “protinio darbo proletariato” gebėjimai.

Know WHAT: *techne* - “efektyvus” mokslas, *shut up and calculate* (David Mermin).

Know WHY: *episteme* - “spekuliatyvus” mokslas, “ką daro Dievas?” (Eistein *versus* Bohr); *dubio* - **žinoti ko, kaip ir kodėl žinodamas nežinai** (*inter alia*, suprasti reiškia ir su-pa-prastinti). Ir netgi dar labiau *žinančiai nežinant* mūsų profanuotame laike: ERRARE DINIVUM EST?

PRAXIS (*sophia, phronesis, festina lente*). Ar Universitas Vilnensis *universitas*?

2. Jeigu VU išsilavinimas visų pirma profesinis, tuomet pakanka dabar siūlomo nediduko BUL bloko - iš 240 kr. BUL tesudaro 6,25%. Jo esmingiausios charakteristikos trys: jis (a) nuosekliai prolegomeninis, (b) nuosekliai unifikuojantis ir (c) nuosekliai papildomasis – studijų programų požiūriu tik pagalbinis. Toks BUL blokas “išimamas” iš profilinių studijų programų, *tad pastarosios skatinamos apsiriboti vien tik profesinių kompetencijų teikimu*. Įvairovės vienis čia nėra esminis universitetinio išsilavinimo sandas – tik menkas, pagalbinis ir net formalus. Ir pats VU tampa siaurų profesinių kompetencijų ugdymo konglomeratu, didžiai specializuotų fakultetų konfederacija – kaip atomizuotų *vienių įvairovė*, bet ne kaip harmoningos *įvairovės vienis*.

3. Jeigu VU išsilavinimas elitinis, tuomet BUL - *būtinai pamatinė, integrali ir būtinai įvairi*, o ne prolegomeninė, papildomoji ir unifikuota, probleminė visuma. *Tuomet ji turi būti nuosekliai integruota į visas profilines studijų programas*, o ne surinkta į vos 15-os kreditų didžiai įvadinį ir maksimaliai supaprastintų kursų getą, kuris laisvai būva įkyrios podukros teisėmis. Universitetinis išsilavinimas (o tai ir yra ir VU, ir BUL prasmė ir reikšmė) *turi persmelkti bet kurią VU teikiamą profesiskai profiliuotą kompetenciją* – nuo technologijos iki filosofijos mokslų. Tai reiškia, kad *visos VU studijų programos turi būti nuosekliai universitetinės, ergo:*

- 3.2. BUL kreditų skaičius - *ad minimumum* 20% (o ne aritmetiškai fiksuotas kreditų skaičius: *iner alia* ir todėl, kad net ir bakalauro studijų trukmė bei kreditinė apimtis nėra aritmetiškai fiksuota).
- 3.3. Profiliniai Studijų programų komitetai nustato maksimalią ir/arba minimalią BUL kvotą nuo 1 iki 7 bakalauro studijų semestro imtinai.
- 3.4. Nuolat veikiantis BUL Studijų programos komitetas nereikalingas - dalykus pagal nustatytas koncepcijoje kompetencijas teikia profiliniai Studijų programų komitetai, o tvirtina, VU Senato Studijų komiteto teikimu, Senato Komisija.
- 3.5. Profiliniai kursai, nuosekliai realizuojantys pamatines BUL kompetencijas, gali būti prilyginti BUL dalykams ir *eo ipso* įtraukti į BUL dalykų sąrašą nepaisant (galbūt įskaitant net ir doktorantūros lygmenį) jų dalykinio sudėtingumo - kiekvienam ne prolegomeninio pobūdžio BUL kursui turi būti numatomi "prerequisites". Taip bus laiduojama atožvalga į studentų gebėjimų bei poreikių skirtingumą – *juk ne visi lygūs ir ne visiems vienodai visaip reikia*.

NB! Juk lygios teisės – tai ne lygios galimybės ir ne lygūs norai jomis pasinaudoti: nesame vienodai lygūs nei ūgiu ir svoriu, nei polinkiais ir gabumais, nei savęs ir kitų matyme. Ir, regis, gerai, kad - bent kol kas - visi visų sulyginimo projektai sužlugo?

3.6. Visiems profiliuotų studijų programų kursams ar moduliams BUL kompetencijos priskiriamos griežtai prisilaikant aukščiausių akademinių standartų ir juos laiduojančių profilinių Studijų programų komitetų diskrecijos principo. Tai reiškia, kad:

jeigu BUL modulio kompetencijos tiesiogiai neišplaukia iš profilinės Studijų programos komiteto mokslo krypties ir šakos tiesioginių (akademinę specializaciją įgalinančių) kompetencijų, tokį "multi-kompetencinį" (tarpdalykinį ar daugiadalykinį) BUL modulį turi teikti keli profiliniai VU Studijų programų komitetai savo tiesioginės diskrecijos ribose ir jos pagrindu (pvz.: "lyderystės", "gamtamokslinio žinojimo" ar "istorijos" kompetenciją teikiantį modulį turi aprobuoti profilinis VU Studijų programos komitetas, kuris yra tiesiogiai atsakingas už socialinių, fizinių ar humanitarinių mokslų sritis bei, *a fortiori*, atitinkamas VU plėtojamas mokslo krypčių šakas).

3.7. Tik tokios - apimančios tiek prolegomeninius, tiek ir profiliuotus kursus ir modulius - VU BUL kompetencijos gali būti deramo lygmens: ir profesionalios, ir svarbios ne tik specializacijai.

NB! VISOS profilinės studijų programos tikrai turi: (a) įvadinis profilinius kursus – "įvadas į specialybę"; (b) *a la* "šiuolaikinės problemos" (ypač magistro lygmenyje); (c) "istorija ar raida" ir/ar "teoriniai pagrindai". *Ergo*, tokie kursai galėtų virsti moduliais, kuriuos kartu rengia ir dėsto skirtingų specialybių mokslininkai.

4. Ir, galų gale, *idem per idem*. Svarstydami BUL koncepciją galiausiai turime apsispręsti, kas yra visavertis universitetas ir jo įvairovės vienis - koks gi yra VU teikiamas išsilavinimas: elitinis (universalus), arba profanuotas (profesinis).

Tai ir yra kertinis tolesnio mūsų *universitatis (in sensu literalis - mūsų susivienijimo, mūsų vienio bendruomenės) buvimo iššūkis.*

(žr. Šaulauskas, M. P. "Praeitimi į ateitį - universitas kaip įvairovės vienis". – Blažienė G. ir kt. (sudarytojai). *Inveniens quaero. Ieškoti, rasti, nenurimti* [mokslo straipsnių rinkinys, skirtas A. Gaižučio 70-mečiui], Vilnius: VPU, 2011, pp. 282-292; http://www.infovi.vu.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=238&Itemid=1).